

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 21 februari 1905, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelser rörande forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut m. m.

Lagutskottet har till behandling fått mottaga en inom Andra Kam-maren af herr J. Andersson i Öhrstorp afgifven motion, n:o 170, af följande lydelse:

»Uti Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämma samt kyrko-råd och skolråd, af den 21 mars 1862, afdelning IV om underställning och besvär bestämmes det i § 41 om besvärstid och forum för klagomål öfver kyrkostämmas beslut. Uti samma förordning afdelning II om kyrkoråd och skolråd saknas hvarje bestämmelse om såväl besvärstid som om forum för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut. I förordningens § 22 — jämförd med 28 och 29 §§, angifves, hvilka kyrkorådets och skolrådets åligganden äro. Dessa åligganden äro till stor del, ja, till största delen, af sådan art, att de icke föranleda till någon behandling af kyrkostämma, och kyrkorådets och skolrådets beslut kräfva i så många fall icke någon sanktion af kyrkostämman. Kyrko-rådets och skolrådets beslut, särskildt beträffande frågor gällande det religiösa lifvet eller folkundervisningen, äro af den beskaffenhet, att de esomoftast innehålla bestämmelser, hvilka utgöra ett utöfvande af myndig-het öfver individen eller enskilda församlingsmedlemmar. Vid detta förhållande kan icke undvikas, att understundom församlingsmedlem finner sig missnöjd med kyrkorådets eller skolrådets beslut och menar sig därigenom hafva kränkts i sin rätt, något som ingalunda är uteslutet

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 7 Saml. 12 Häft. (N:o 14)

från att kunna ske, då de nämnda råden äfven utan uppsåt kunna göra sig skyldiga till öfvergrepp eller åtminstone oförstånd eller misstolkning af hvad som kan vara lag och rätt. Det synes under sådana omständigheter vara af nöden, att det gifves tillfälle att anföra laga besvär öfver kyrkoråds och skolråds beslut, och att således besvärstid och angifvet forum för besvärens anförande genom lag äro bestämda. Då sådana icke äro i förordningen omnämnda, synes i detta stycke en bestämd brist vidlåda förordningen.

Att icke besvärstid och forum äro bestämda, har ock den olägenheten, att ovisshet uppstår om, när kyrkoråds och skolråds beslut äro kraftvunna, så att de kunna verkställas, eller ock förutsätter det, att de omedelbart med fattandet kunna sättas i verk. Att det senare i många fall är nödvändigt, måste medgifvas. Möjligt är ock, att lagstiftaren just på grund häraf med fullt uppsåt icke stadgat om besvärstid eller forum för klagomål öfver de nämnda rådens beslut. Icke heller är det omöjligt, att lagstiftaren varit af den mening, att klagomål däröfver kunna utan någon bestämmelse i förordningen om kyrkostämma etc. anföras hos vederbörande domkapitel i form af anmälan, då det torde åligga domkapitlet att pastoralt handlägga saken, ett tillvägagångssätt, som onekligen lämpar sig bäst beträffande flera af de åtgärder, hvilka kunna vidtagas af kyrkoråd och skolråd, särskildt rörande de ofvan nämnda frågorna angående det religiösa lifvet och folkundervisningen.

Det kan emellertid icke bestridas, att i förekommande fall detta icke är tillräckligt betryggande för individen, som möjligen utsättes för att af kyrkoråd eller skolråd blifva helt suveränt behandlad, visserligen inom någorlunda trånga gränser, utstakade af andra lagbestämmelser än de, som innehållas i kyrkostämmoförordningen, men ändå utan tillfälle att undgå en kyrkoråds- eller skolrådsåtgärd, som till äfventyrs varit oberättigad, endast ägande tillfälle att efteråt däröfver beklaga sig, men utan att bekomma någon egentlig upprättelse, då kyrkoråd eller skolråd måste antagas hafva handlat efter bästa förstånd och enligt sin uppfattning lagligt.

Att det verkliga förefinnes en brist af antydnda arten i kyrkostämmoförordningen torde ock framgå af det sakförhållandet, att, då klagomål öfver kyrkorådsbeslut blifvit hos vederbörande domkapitel anförda och detta resolverat, att, enär förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 icke gäfvade vid handen, att besvär skulle kunna öfver beslut af kyrkoråd anföras, domkapitlet fann sig förhindradt att besvären med däri framställt yrkande till pröfning upptaga (Lunds

domkapitels resolution den 4 januari 1899), men klaganden häröfver hos Kungl. Maj:t besvärat sig, Kungl. Maj:t afgjort detta besvär så, att, som domkapitlet uti den af domkapitlet anförda omständigheten icke ägt anledning att på sätt som skett undandraga sig pröfning af de hos domkapitlet anförda besvären, Kungl. Maj:t fann skäligt att med upphäfvande af domkapitlets resolution visa målet åter till domkapitlet, som har att detsamma på anmälan ånyo företaga och härmed vidare lagligen förfara (Kongl. Maj:ts utslag den 23 mars 1899).

Härmed uppstår af sig själf den frågan: hvad är i detta stycke lag-enligt? eller: är det måhända en oskrifven lag, som skall följas?

Å andra sidan föreligga många exempel på, att domkapitel icke ansett sig förhindradt att till pröfning upptaga besvär i fråga, ehuru kyrkostämmoförordningen icke ger vid handen, att besvär öfver beslut af kyrkoråd eller skolråd kunna anföras.

Det anförda torde visa, att en brist, sådan jag påpekat, i kyrkostämmoförordningen förefinnes, af den beskaffenhet, att den är lika menlig för kyrkoråd och skolråd, hvilkas myndighet däraf lider, som för församlingsmedlem, hvilken eventuellt kan hafva skälig anledning att anföras besvär. Som det nu är, kan å ena sidan kyrkoråd och skolråd helt och hållet förlamas i sin verksamhet, då de nogsammt inse, att till deras äligganden höra sådana saker, som de nödgas akta sig för att taga någon allvarlig vård om, väl vetande, att, om saken skall endast juridiskt och ej pastoralt bedömas eller dömas, de i de allra flesta fall draga det kortaste strået; å andra sidan kan församlingsmedlem, med hvilken kyrkoråd och skolråd såsom myndigheter hafva att förfara, utsättas för en behandling, som borde kunna vara förebyggd, om det stode till att i besvärsväg få afgjort, huruvida kyrkoråd och skolråd i det speciella fallet handla rätt och fullt motiveradt.

Möjligt är dock, att vid eventuellt bestämmande af forum och besvärstid för klagan öfver kyrkoråds och skolråds beslut det borde preciseras, i hvilka fall besvär må anföras, under det att samma råds beslut i vissa mål icke böra kunna blifva föremål för besvär i juridisk mening, då missnöje däröfver lämpligare än genom besvär anføres medelst anmälan hos domkapitlet, hvilket helt visst på pastoral väg äger tillfälle att rätta det till äfventyrs felade.

Samma brist, som jag påvisat vidlåda allmänna förordningen om kyrkostämma etc., vidlåder ock förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm.

På grund af hvad jag anført, hemställer jag vördsamt, det Riksdagen måtte besluta att till Kungl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med begäran, det måtte tackas Kungl. Maj:t vidtagna sådan åtgärd, att det i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd bestämmes om forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut samt i hvilka fall besvär må öfver sådana beslut anföras.»

Såsom motionären framhållit, innehåller gällande kommunallagstiftning icke några bestämmelser om forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut. Då dessa ofta innefatta föreskrifter af ingripande natur i enskildes personliga rättsförhållanden, borde enligt motionären stadganden icke saknas, hvilka gjorde det möjligt för den enskilde att erhålla ändring i sådana beslut. En annan olägenhet af anmärkta förhållandet finner motionären däri, att ovisshet uppstår om när kyrkoråds och skolråds beslut äga den kraft, att de kunna verkställas.

Utskottet vill å ena sidan icke förneka, att i här berörda afseende föreligger en viss lucka i vår lagstiftning, men å den andra har utskottet icke kunnat finna, att olägenheterna däraf äro af den betänkliga art, motionären velat göra gällande. I åtskilliga specialförfattningar, där beslutanderätt inrymts åt kyrkoråd eller skolråd, hafva bestämmelser meddelats rörande forum och besvärstid för klagomål öfver vissa af dessa kommunala myndigheters beslut. Så föreskrifver Kungl. Maj:ts förnyade nådiga stadga angående folkundervisningen i riket af den 10 december 1897 i 22 §, att öfver olagligheter, begångna vid af skolrådet upprättadt förslag till besättande af ordinarie folkskollärarebefattning, må, sedan valet eller tillsättningsåtgärden skett och behörigen kungjorts, besvär kunna hos domkapitlet anföras inom den tid, som är stadgad för besvärs anförande öfver kyrkostämmobeslut, och att domkapitlets utslag i ty mål må kunna i vanlig ordning hos Kungl. Maj:t öfverklagas, samt i 32 §, att öfver skolråds beslut om ordinarie folkskollärares varning eller skiljande ifrån befattningen besvär må kunna af läraren, inom trettio dagar efter det han af beslutet erhållit del, anföras i den ordning, som är bestämd för besvär öfver val af lärare, d. v. s. hos domkapitlet och Kungl. Maj:t. I lag angående ändring i gällande stadganden om tillsättning af organist- och klockarebefattningar af den 6 april 1894 bestämmes, att i fråga om tid och ordning för besvärs anförande öfver af

kyrkoråd eller af gemensamt kyrko- och skolråd upprättadt förslag till dylik befattning skall gälla hvad beträffande klagan öfver kyrkostämmas beslut är föreskrifvet, och i Kungl. Maj:ts nådiga stadga huru förfaras skall vid tillsättning af folkskolläraretjänst jämte därmed förenade organist- och klockarebefattningar af den 4 maj 1894 föreskrifves, att öfver åtgärder, kyrkoråd och skolråd i sådana ärenden äga att företaga, besvär må kunna hos vederbörande domkapitel anföras inom den tid, som är stadgad för besvärs anförande öfver kyrkostämmobeslut, hvarefter domkapitlets utslag i vanlig ordning må kunna öfverklagas hos Kungl. Maj:t. Vid flertaldiga tillfällen hafva härjämte vederbörande myndigheter — domkapitel och Kungl. Maj:t — icke ansett sig förhindrade att till pröfning upptaga besvär öfver af kyrkoråd eller skolråd meddeladt beslut jämväl i sådana fall, där icke något besvärsförfarande funnits i lag regleradt. Motionären har redan därpå själf lämnat ett exempel, och utskottet har inhämtat, hurusom i vanlig ordning, först till domkapitel och sedan till Kungl. Maj:t, genom besvär påkallats pröfning af utaf kyrkoråd eller skolråd meddelade beslut angående förbud för person att inom församlingen hålla andliga föredrag, angående varning af äkta makar för oenighet i äktenskapet samt angående upplåtande af skollokal till olika ändamål äfvensom ordning därinom m. fl. folkskolan rörande frågor.

Den osäkerhet i rättsordningen, emot hvilken motionären riktat sig, synes genom ofvan anförda lagstadganden och gängse praxis vara till ej ringa del afhjälpt, och hvad särskildt angår den af motionären påpekade olägenhet af ovisshet angående den tidpunkt, då kyrkoråds eller skolråds beslut äro af beskaffenhet att kunna verkställas, vill utskottet framhålla, att dessa beslut i många fall äro af den beskaffenhet, att de, oaktadt besvär anföras, böra omedelbart gå i verkställighet, i andra fall åter sådana, att något besvärsförfarande eller hinder för verkställighet icke kan komma i fråga t. ex. i den del, kyrkorådet eller skolrådet meddelar beslut af förberedande beskaffenhet för hvad å kyrkostämman skall förekomma.

Oaktadt det anförda vill utskottet dock icke förneka, att gällande lagstiftning i frågan lämnar åtskilligt öfrigt att önska. Då olägenheterna af detta förhållande emellertid icke torde hafva kunnat undgå Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, har utskottet, med hänsyn jämväl till svårigheten att öfverskåda de fall, som i denna fråga kunna beröras, samt att gifva någon anvisning på innehållet i den lagstiftning, som kan anses på-

kallad, icke funnit tillräckliga skäl föreligga för ett initiativ från Riksdagens sida i den af motionären väckta frågan.

Utskottet hemställer således,

att ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 februari 1905.

På laguskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Segerdahl* instämt:

»Såsom motionären framhåller, äga kyrkoråd och skolråd i många hänseenden fatta beslut, som ingripa i enskildes personliga rättsförhållanden eller eljest äro af beskaffenhet, att möjlighet till klagan öfver beslutet bör förefinnas.

Enligt de af utskottet från ecklesiastikdepartementet erhållna upplysningar finnas i fyra särskilda fall föreskrifter meddelade om, huru besvär må anföras öfver skolråds eller kyrkoråds beslut. I flera enskilda mål rörande frågor, för hvilka stadganden om besvärsrätt icke förefinnas, hafva besvär, ingifna till domkapitel och därifrån fullföljda till Kungl. Maj:t, upptagits till pröfning. Oaktadt föreskrifter om fullföljd af talan saknats, hafva vederbörande sålunda ibland ansett sig böra komplettera lagen för att ej ett tillstånd af rättslöshet skulle uppkomma på detta område. I ett dylikt från ecklesiastikdepartementet meddeladt mål hade emellertid ett domkapitel ej upptagit besvären till pröfning, därför att författningen ej gafve vid handen, att besvär skulle kunna anföras öfver beslut af kyrkoråd.

Det synes mig klart, att ett sådant missförhållande, som motionären framhållit, bör rättas. Hvarje rättsordning kräfver tydliga bestämmelser

hur rättelse bör kunna sökas i en underordnad myndighets beslut. Saknas sådana, blir följd den, att parter merendels i brist på upplysning hur de skola förfara nödgas finna sig i hvad som beslutats, äfven om deras rätt därmed blifvit trädd för nära. Och lyckas någon med kostnader och besvär skaffa sig någon ledning af sådana prejudikat, som utskottet satts i tillfälle att åberopa,* så inlåter han sig i hvarje fall ofta på en mycket oviss väg, där myndigheterna kunna visa honom tillbaka utan att dock befria honom från de med företaget förenade utgifterna.

Utskottet medgifver ock, att här föreligger en viss lucka i vår lagstiftning och att denna i frågan lämnar åtskilligt öfrigt att önska. Det har ock meddelats utskottet, att inom ecklesiastikdepartementet och vid statsrådsberedningen upprepade gånger framhållits önskvärdheten af stadganden om forum och besvärstid i förevarande fall.

Den omständigheten, att utskottet icke kunnat öfverskåda alla de fall, som i denna fråga kunna beröras, och därför ej heller varit i tillfälle att gifva något ingående förslag till lagstiftning i ämnet, synes ej vara någon anledning för Riksdagen att genom ett afslag å motionen i sin mån bidra till ett fortfarande upprätthållande af svårigheten för enskilde medborgare att söka värna om sina rättsanspråk i förevarande afseende. Tvärtom plägar ju en dylik omständighet anföras såsom en ytterligare anledning att begära en utredning i ämnet. Och skulle Riksdagen afstå från att göra äfven sitt inflytande gällande för att påskynda en frågas lösning allenast därför, att, såsom utskottet yttrar, »olägenheterna icke torde hafva kunnat undgå Kungl. Maj:ts uppmärksamhet», så skulle ju de flesta riksdagsskrifvelser ej behöft komma till stånd.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till erforderliga bestämmelser om rätt att fullfölja talan mot kyrkoråds och skolråds beslut.

Herr *Sandqvist* har begärt få antecknadt, att han ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
